

РЕЗЮМЕТА НА НАУЧНИТЕ ТРУДОВЕ

на доц. д-р Теодора Рупска, за участие в конкурс за заемане на академична длъжност „професор“, по професионално направление 3.8 Икономика, научна специалност „Счетоводна отчетност, контрол и анализ на стопанската дейност (управленско счетоводство)“, които не повтарят тези представени при получаване на научната и образователна степен „доктор“ и академичната длъжност „доцент“

Хабилитационен труд – монография Група В. 3

1.Рупска, Т. (2023). Управленска счетоводна система в контекста на теорията на ограниченията, ИЗДАТЕЛСКИ КОМПЛЕКС – УНСС, София,., ISBN 978-619-232-724-8
Рецензенти: проф. д-р Стоян Стоянов проф. д-р Емилия Вайсилова

С развитието на производителните сили през 80-те години на миналия век, настъпват множество промени във външната среда за функциониране на отделните предприятия. Засилва се глобализацията и конкуренцията в световен мащаб. А ресурсите са ограничени. Конкурират се предприятията вътре в отделната страна, европейските и американските, и всички те с предприятията от Азия. Масовото излизане на пазарите на азиатските предприятия предизвиква фалити на редица от старите участниците.

Именно в тази обстановка се появява „Теория на ограниченията“. По-конкретно Елиаху Голдрат (Eliyahu Goldratt) я създава през 80-те години на миналия век.

Традиционно организираната управленска счетоводна система не може да осигури информацията, необходима на мениджърите, които управляват предприятията съгласно концепцията на теория на ограниченията, тъй като за да се приложи теорията се използва подход базиран на движението на паричните потоци. Освен това се използват специфични, различни от традиционно познатите ни показатели за определяне ефективността от дейността на предприятието. Или за да приложи успешно от мениджърите на предприятието теория на ограниченията и от управленска теория да стане успешно работеща управленска практика, трябва да се създаде модел на управленска счетоводна система. Само така може да се осигури необходимата информация за информационното обезпечаване и изчисляване на показателите, прилагани от теория на ограниченията.

И именно това е **целта на монографията** – да се разработи и представи управленски счетоводен модел в контекста на теория на ограниченията, приложим за предприятията в Република България.

Тезата на автора е, че успешно може да се разработи, представи и приложи управленски счетоводен модел в контекста на „Теория на ограниченията“ базиран в голяма степен на създаваната задължително отчетна финансова счетоводна информация при прилагането на националното счетоводно законодателство.

За постигане на основната цел са решени следните задачи:

1. След направен критичен анализ на разработената от Елиаху Голтрат теория на ограниченията се прави обосновано предложение основното ограничение в предприятия с диверсификация на функционалните дейности и големи предприятия, имащи свои сегменти в различни географски райони да се търси и открива по отделно във всеки обособен център за отговорност, за да може теорията на ограниченията да се прилага по-успешно.
2. Доказва се, че системния подход е приложим при организирането на управленска счетоводна система на контекста на теория на ограниченията.
3. Изследва се същността на специфичните показатели за анализ, приложими в контекста на теорията и се предлагат подходящи термини за обозначаването им на български език, имащи благозвучно звучене и съобразени със съвременното развитие на езика, като едновременно с това са в съответствие със съществуващата българска счетоводна терминология.
4. Разработен е управленски счетоводен модел за информационно осигуряване на показателите за анализ на база на съществуващото в българските предприятия финансово отчитане, с оглед спецификата на показателите в контекста на теория на ограниченията. Моделът се базира основно на създаваната информация по счетоводните сметки задължително за целите на финансовото счетоводство, като е спазен принципа за текущо начисляване. За целите на приложението на теория на ограниченията информацията е трансформирана за информационно осигуряване на управление на базата на движение на паричните потоци.

Обект на изследване в монографията е теория на ограниченията като съвременна управленска теория.

Предмет на изследване е възможността за създаване на управленски счетоводен модел в контекста на теория на ограничената.

За постигане на поставената цел и решаване на задачите, произтичащи от нея, са приложени съвременната диалектика като философия, историческия подход, системния подход, методите на наблюдение, дедукцията и индукцията, на анализ и синтез. Представени са множество емпирични примери разработени от автора, на базата на неговите наблюдения и анализ на отделни икономически ситуации, възникнали в реално съществуващи предприятия от различни сектори на икономиката за илюстриране на различни аспекти на теоретичните постановки на теория на ограниченията.

При написването на монографията са изследвани различни литературни източници на английски, руски и български език, издадени в различни страни и континенти, налични до 01.10.2022 г. Някои от литературните източници са във вид на печатни издания, а други – във вид на Интернет ресурси и са посочени в списъка на използваната литература в края на монографията. Всички използвани източници са цитирани в текста на монографията под черта.

В структурно отношение монографията е в обем от 122 стандартни машинописни страници (102 печатни) и е разработена в две части.

Първа част е със заглавие „Същност на теория на ограниченията като съвременна концепция за управление на предприятието“. В нея се изследва икономико-теоретичната и логическа същност на теорията на ограниченията.

Втора част е озаглавена „Управленското счетоводство при прилагане на теория на ограниченията“. В нея е представен управленски счетоводен модел за информационно осигуряване на показателите за анализ в контекста на теорията, на база на съществуващото в българските предприятия финансово отчитане.

Освен тях монографията съдържа увод, заключение и списък на използваната литература.

Статии и доклади, публикувани в научни издания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация Група Г. 6

1.Roupska, T. (2022). The costs of the production of bee products financial and management accounting treatment. *Ikonomika i upravljenje na selskoto stopanstvo / Bulgarian Journal of Agricultural Economics and Management*, 67(3), p. 34-42. ISSN 0205-3845 (Print) ISSN 2534-9872 (Online), Разходите във връзка с производството на пчелни продукти – финансово и управленско счетоводно третиране.

<https://www.webofscience.com/wos/cabi/full-record/CABI:20220504097>

Производството на пчелни продукти е известно от дълбока древност и продължава в наши дни. **Икономическата полза** от това производство освен директна, за конкретния селскостопански производител, изразена в получаване на приходи от продажбата на пчелните продукти има и индиректен характер, защото се знае, че чрез опрашването от пчелите на различните селскостопански култури се увеличават добивите от тях. Но както за всяко друго производство така и при производството на пчелни продукти се правят разходи, които трябва да се представят счетоводно.

Целта на статията е да се разгледа и представи счетоводното третиране на разходите при производството на пчелни продукти от гледна точка на финансовото и от гледна точка на управленското счетоводство, като се предложат теоретични модели за систематизиране на разходите и тяхното разпределение. Разходите, които възникват при производство се изследват както от финансовото счетоводство, така и от управленското счетоводство. Това е така, защото разходите влияят на себестойността, приходите от продажби, печалбата и ефективността.

В статията са **предложени теоретични модели за систематизиране на разходите и тяхното разпределение. Представят се и показатели за рентабилност**, приложими за пчелните продукти, осигуряващи възможност за анализ на ефективността на производството на пчелни продукти, за получаване на по-добри стопански резултати от дейността. За постигане на поставената в статията цел са използвани методите на наблюдението, анализа и синтеза, сравнението, исторически подход, дедукцията и индукцията.

Статията съдържа резюме, ключови думи, увод, две части – „Финансово-счетоводни аспекти на разходите при производството на пчелни продукти“ и „Управленско-счетоводни аспекти на разходите при производството на пчелни продукти“, заключение и библиография.

Статии и доклади, публикувани в нереферирани списания с научно рецензиране или публикувани в редактирани колективни токове Група Г. 7

1.Рупска, Т. (2014). Предизвикателствата при преподаването на "Управленско счетоводство" пред студентите в магистърска степен на обучение, доклад, "Проблеми при обучението по счетоводство, анализ и контрол", Варна, ИУ Варна, 12-13.09.2014, ISBN 978-954-21-0799-6

В доклада са систематизирани и се **прави анализ на предизвикателствата**, с които авторът се сблъсква при преподаването на учебната дисциплина „Управленско

счетоводство – основен курс“ и „Спецкурс по управленско счетоводство пред студенти обучавани в магистърска степен в УНСС и ВТУ |“Тодор Каблешков“. **Очергати са възможностите за справяне с тези предизвикателства, като авторово предложение.**

2.Рупска, Т. (2016). Модел на счетоводно отчитане на текущите (краткотрайните) биологични активи от животински произход, сп. „Актив“, с. 2-4, София, изд. „Доби-прес“, бр.3/2016, ISSN – 1312 – 1677

В статията се изследват подробно и задълбочено текущите (краткотрайни) биологични активи от животински произход, като обект на счетоводно отразяване. Изследвани са теоретико-икономическите им особености, като обект на счетоводно отчитане. **Разработени са и са предложени счетоводни модели на отчитане на стопански явления и процеси характерни за тях. Разработените счетоводни модели са съобразени с приложимата нормативна база, към момента на написване на статията. Моделите могат успешно да се използват в счетоводната практика.**

3.Рупска, Т. (2015). Анализ на зависимостта "разходи-обем-печалба" при многопродуктова структура на производството, "Счетоводство плюс", с. 11-12, София, ОРК „Мисъл“, бр.8/2015, ISSN 1311-0497 (print)

Анализът на зависимостта „разходи-обем-печалба“ е абстрактен модел, който лесно се прилага за целите на оперативното планиране в предприятието и по-конкретно за определяне на критичната точка на дейността – състоянието при което производствените разходи са равни на приходите от продажбите на произвеждания продукт. В статията, обаче **критичната точка на дейността се изчислява комплексно**, като се определя едновременно за няколко продукта. Така е подходящо да се подхожда при отделни транспортни, селскостопански, туристически дейности.

В разработката се изследват именно възможностите за приложение на зависимостта "разходи-обем-печалба" при многопродуктова структура на производството, **като се акцентира на практическите аспекти на анализа.**

4.Рупска, Т. (2015). Практически аспекти на оценяването на някои финансови активи и пасиви след първоначално признаване по амортизирана стойност, сп. „Актив“, с. 9-10, София, изд. „Доби-прес“, бр.11/2015, ISSN – 1312 – 1677

Финансовите инструменти, като обект на счетоводно отчитане представляват интерес, защото за тях се прилагат специфични правила. В статията се **престават практическите възможности за оценяване на някои финансови активи и пасиви**, след като те вече са първоначално признати по амортизационна стойност, като се спазват

постановките на приложимата счетоводна база. **Постигнатите в статията резултати може да се използват успешно в практиката на предприятията.**

5.Roupska, T. (2016). An empirical investigation of the risks disclosure in the financial statements of the real estate investment trusts, 20. medzinárodná vedecká konferencia Riešenie krízových situácií v špecifickom prostredí, Fakulta bezpečnostného inžinierstva ŽU, Žilina, 25. - 26. máj 2016, ISBN 978-80-554-1213-9

Основната цел на доклада е да се проучи и представи как дружествата със специална инвестиционна цел **оповестяват рисковете в своите финансови отчети.** Този въпрос е много важен за външните потребители на информация. Те се интересуват от това кои рискове са типични за дружествата със специална инвестиционна и как управлението ще ги минимизира. Авторът е изследвал финансовите отчети на дружествата със специална инвестиционна цел, регистрирани на Българската фондова борса към момента на написване на доклада. По-конкретно са изследвани 16 финансови отчета.

За съжаление, вследствие на изследването се налага изводът, че оповестяването се прави формално, без да се отчетат реално рисковете, които съпътстват дейността на дружествата със специална инвестиционна цел.

6.Roupska, T. (2022). The role of strategic management accounting in external strategic risk management, Zborník príspevkov z 25. vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou, Žilinská univerzita v Žiline v EDIS-vydavateľstve UNIZA, 2022, p. 499-503, ISBN 978-80-554-1872-8

Рисковете от различно естество съпътстват човешките дейности. Като стратегически рискове могат да се дефинират рисковете, произтичащи от стратегията на предприятието. Част от тях се отнасят за външната за предприятието среда. Ако предприятието е неспособно да управлява стратегическите рискове на външната среда, може да не постигне своите стратегически цели. А те представляват най-голямата заплаха за невъзможност за постигането на стратегията. За да може управлението да ги контролира успешно се нуждае от надеждна информация, която да ги характеризира и анализи, които да представят същността им. Тези информация и анализи може да бъдат осигурени от стратегическото управленско счетоводство.

Целта на доклада е да се изследват възможностите за създаване на информация и анализи от стратегическото управленско счетоводство за управлението на стратегическите рискове на външната среда.

Представени са **две авторски хипотези.**

Първата е, че съществуват възможности да се създаде информация и да се направят анализи за стратегическите рискове на външната среда, които съпътстват дейността на предприятието чрез приложението на стратегическото управленско счетоводство.

Втората хипотеза е, че управлението се интересува основно от отрицателното влияние на стратегическите рискове на външната среда.

Обект на изследване в са стратегическите рискове на външната среда.

При провеждането на изследването е направен преглед на литературата, приложени са методите на сравнението, на анализ и синтез, на индукция и дедукция.

7. Roupka, T. (2022). Management accounting aspects of customers in the enterprise, TIEM 2022 Seventh International Scientific Conference “TELECOMMUNICATIONS, INFORMATICS, ENERGY AND MANAGEMENT”, ISSN 2535-096X (print) ISSN 2603-2880 (online), December 02-03, 2022, Sofia, Bulgaria, p. 88-90.

Основната цел на доклада е да се изследват клиентите, като външни за предприятието организации и лица и необходимостта от информация за тях. Те са от ключово значение за неговия просперитет. Това е така, защото именно клиентите са основния източник на приходи, а от там на печалба и входящи парични потоци. Управлението на предприятието трябва да разполага с информация и анализи за клиентите в два аспекта – финансов и нефинансов, осигурени от управленската счетоводна система, за да може да се осигури просперитет на работата на предприятието. След създаването на информацията за клиентите, тя се анализира и те се оценяват. Стремешът е предприятието да работи с по-високо оценените клиенти.

8. Рупска, Т.(2013). За необходимостта от приложение на управленски счетоводни модели в практиката на аграрните предприятия, сп. „Ново знание“, година II, бр.1, януари-март 2013 г., с. 92-96, ISSN 1314-5703

Целта на разработката е да бъде обоснована необходимостта от приложението на управленски счетоводни модели в практиката на аграрните предприятия. Прилагането им е затруднено от спецификите на аграрните дейности. При разработването на статията от една страна са проучени литературни източници на български и английски език, а от друга – практиката на няколко малки и средни аграрни предприятия.

Като резултат от представеното изследване може да се изведат следните изводи:

1. Информацията, която се получава от прилагането на управленски счетоводни модели е с по-голяма полезност за управлението на аграрното предприятие в сравнение с тази получена от прилагането на финансовото счетоводство.

2. Прилагането на управленските счетоводни модели е необходимо за практиката на аграрните предприятия и осигуряването на техния просперитет, в условията на пазарна икономика.

3. Не е възможно да се приложат в чист вид известните управленски счетоводни модели, тъй като те се разработени за промишлени предприятия, а спецификата на аграрните дейности изисква тяхното адаптиране специално за тях.

9. Рупска, Т. (2017). Някои проблеми при финансовото отчитане в аграрните предприятия в условията на стандартизация, Катедра „Счетоводство и анализ“ 1920 – 2017, Сборник научни статии, ИК – УНСС, София, 2017 г. с. 424-428, ISBN 978-619-232-021-8

Проблемите на финансовото отчитане в аграрния сектор не са нови. Поради особеностите на селскостопанските производства и дейности, и неприложимостта на някои от общите правила за финансово отчитане валидни за другите сектори води до наличието на редица проблеми, от теоретично и практическо естество, които чакат своето решение. При направен обзор на литературата в областта на аграрното счетоводство в нашата страна за проблеми при счетоводното отчитане в областта на аграрните предприятия се работи и пише още през далечната 1975 година. В настоящата разработка целта е да се очертаят някои от основните проблеми, които съпътстват прилагането на постановките на **Международен счетоводен стандарт (МСС) 41 Земеделие в нашата страна и се предложат възможности за ограничаването им.**

Част от изследваните проблеми са чисто теоретични и засягат теорията на счетоводната наука, а други имат приложен характер и определено водят до трудности до прилагането на отделни постановки от МСС 41 Земеделие в практиката на аграрните предприятия.

10. Рупска, Т. (2022). Възможности за организиране на центрове за отговорност в автотранспортно предприятие и модели за информационно осигуряване, сп. Механика, транспорт, комуникации, ISSN 1312-3823 (print), ISSN 2367-6620 (online), том 20, брой 2, 2022 г. Научно списание <http://www.mtc-aj.com> статия No 2216, ErihPlus, [Journal information | ERIH PLUS | NSD \(hkdir.no\)](#)

Целта на статията е да се представят възможности за организиране на центрове за отговорност в автотранспортно предприятие и модели, осигуряващи информация за определяне на ефективността от работата на центъра за постигане на най-успешно управление.

За постигане на целта се прилагат методите на наблюдение, сравнение, анализ, синтез, дедукция и индукция.

В статията са систематизирани възможностите за организиране на центрове за отговорност в автотранспортно предприятие и са разработени модели за информационно осигуряване за определяне на ефективността от дейността им. Разработена в три части. В първа част са представени видовете центрове за отговорност. Втора част е посветена на изследване на възможностите за организиране на центрове за отговорност за оперативните дейности в автотранспортното предприятие. В трета част са представени разработени от автора модели за информационно осигуряване на управлението за центрoвете за отговорност в автотранспортното предприятие, за определяне на ефективността от работата им.

11. Рупска, Т. (2023). Основни положения при калкулирането на себестойността на услугите, сп. Механика, транспорт, комуникации, ISSN 1312-3823 (print), ISSN 2367-6620 (online), том 21, брой 1, 2023 г. статия № 2338, Научно списание <http://www.mtc-aj.com>, ErihPlus,

[Journal information | ERIH PLUS | NSD \(hkdir.no\)](#)

Основната цел на представената статия е да се изследва спецификата на калкулирането на услугите.

Обект на изследване е калкулирането на себестойността на услугите. За постигане на поставената цел се прилагат методите на наблюдението, на анализа и синтеза, дедукцията и индукцията.

В статията са систематизирани основните положения при калкулирането на себестойността на услугите. Разработена е в три части. В първа част се прави преглед на публикуваната счетоводна литература на български език, посветена на изследването на калкулирането на себестойността. Във втора част се разглежда значението на калкулирането и себестойността. В трета част се изследват специфичните особености на услугите като обект на калкулиране. Разработен е и се предлага модел на калкулационна карта за определяне на себестойността на услугите. При включване на разходите в модела се има предвид теглото на относителния дял на всеки отделен разход и дали той е пряк или непряк. Моделът съдържа информация, която осигурява възможност за управление, контрол и анализ на разходите.

12. Рупска, Т. (2023). Безпилотните летателни апарати като обект на счетоводството, сп. Механика, транспорт, комуникации, ISSN 1312-3823 (print), ISSN 2367-6620 (online), том 21, брой 2, 2023 г. Научно списание <http://www.mtc-aj.com> статия No 2364, ErihPlus,

Безпилотните летателни апарати (БЛА) са нововъзникнал обект на счетоводно отразяване, вследствие на развитие на техниката и технологиите. **Целта на настоящата статия** е да се изследват особеностите на БЛА като обект на счетоводството при използването им за невоенни цели (от невоенни предприятия) и се предложи модел на тяхното отчитане съобразен с особеностите им. За постигане на поставената цел се решават следните задачи:

1. Изследват се характеристиките на БЛА като ресурси на предприятието.
2. Разработват се и се предлагат два подхода за организиране на синтетични и аналитични счетоводни сметки за създаване на необходимата информация за БЛА в системата на счетоводните сметки в предприятието.

Статията е разработена в две части. В първа част е представена същността на БЛА, като ресурси на предприятието. Анализирани са някои основни техни характеристики от техническа гледна точка. Във втора част се анализират БЛА како обект на счетоводството. Доказана е тезата, че те са дълготрайни материални активи. Представени са два подхода за организиране на синтетично и аналитично отчитане на БЛА в системата на счетоводните сметки на предприятието.

13. Рупска, Т. (2023). Разходите в ремонтно звено на автотранспортно предприятие – информационно осигуряване на управлението им, сп. Механика, транспорт, комуникации, ISSN 1312-3823 (print), ISSN 2367-6620 (online), том 21, брой 2, 2023 г. Научно списание <http://www.mtc-aj.com> статия No 2365, ErihPlus,

Често пъти в автотранспортните предприятия се организира и функционира ремонтно звено, в което се ремонтират собствените транспортни средства. От гледна точка на финансовото счетоводство, ремонтното звено е организирано като спомагателна дейност. От гледна точка на управленското счетоводство, то функционира като разходен център. Организирането на отделни центрове за отговорност обичайно е свързано с бюджетното управление на предприятието. Във връзка с осъществяваната дейност в звеното се извършват разходи, които се отчитат в него. Освен това, към ремонтното звено се отнасят и отчитат разходи свързани с организацията и управлението на цялото автотранспортно предприятие. Но само разходите, които са направени в ремонтното звено са контролируеми за него. За да може те да се управляват успешно, да се анализират и контролират е необходимо да се осигури подходящо структурирана информация за тях.

Целта на статията е да се изследва същността на разходите направени в ремонтното звено и възможностите за тяхното управление.

За постигане на основната цел на статията авторът решава следните задачи:

1. Изяснява същността на ремонтното звено организирано в автотранспортно предприятие.
2. Представя систематизирано разходите, свързани с ремонтно звено и изяснява тяхната същност.
3. Представя структуриран модел за информационно осигуряване за управлението на разходите направени в ремонтното звено.

За постигане на поставената в статията цел и решаване на задачите, свързани с нея са използвани методите на наблюдението, сравнението, анализа, синтеза, дедукцията, индукцията.

14. Рупска, Т., & Йоловски, Д. (2022). Приложение на иновативни технологии в управленските счетоводни модели в условията на дигитализирана счетоводна система, Научни трудове на УНСС, (1), с. 233-257

<https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=1036249>

От края на ХХ в. високите технологии динамично навлизат в счетоводната практика. Процесът на дигитализация на счетоводните системи е интензивен и всеобхватен. Приложението на управленски счетоводни модели обаче обуславя различен подход при създаването, обработването и анализа на информацията спрямо този, който традиционно се прилага във финансовото счетоводство. Използването на съвременни технологии в управленското счетоводство създава условия за повишаване на ефикасността и ефективността при осигуряването на информация за удовлетворяване на потребностите на мениджмънта. Основната цел на изследването е да установи степента на приложение на тези технологии и нагласите към тях в практиката в България, въз основа на предимствата им, изведени от авторите. За реализирането ѝ последователно са приложени няколко метода. Анализирани е информация, осигурена чрез кабинетно проучване. Тя е представена в обобщен обзор на няколко от най-актуалните технологии, които във висока степен повлияват счетоводната система. На негова база са оценени ползите от тези технологии, като са проектирани и възможности за тяхното приложение. Проведено е анкетно проучване за осигуряване на емпирични данни относно използването им в практиката. Въз основа на анализа на данните е осъществена оценка на нагласите относно приноса на тези технологии за прилагането на управленски счетоводни модели.

Основната цел на настоящата разработка е да изследва условията за приложение на съвременните технологии в практиката на управленското счетоводство в България. За постигането ѝ са определени **три задачи**.

На първо място, да се характеризира същността и значението на тези технологии за управленските счетоводни модели.

Втората задача е свързана с проектирането на възможности за приложението на тези технологии в условията на дигитализирана счетоводна система.

Трето, чрез анкетно проучване да се измерят и оценят степента на използването им у нас, а също и нагласите относно приноса им към моделите, насочени към информационно осигуряване на управлението. В такъв аспект **тезата на изследването** е, че в счетоводната практика в България съществуват неизползвани възможности за усъвършенстване на приложението на управленски счетоводни модели чрез прилагане на иновативни технологии.

При разглеждането на приложението на управленските счетоводни модели в условията на дигитализация на счетоводната система са използвани **няколко основни изследователски метода**. Чрез кабинетно проучване, литературен преглед и мониторинг на актуални научни разработки, уебсайтове и специализирани професионални общности в социалните мрежи са осигурени първични и вторични дескриптивни данни относно същността на съвременните технологии, които намират приложение при информационното осигуряване на управлението. Тези данни са качествени и са обработени чрез критичен анализ и синтез. Емпирични данни за използването на съвременни технологии в практиката са събрани чрез анкетно проучване. Данните са обработени, обобщени и анализирани. На тази основа е извършена оценка за настоящото състояние, като са проектирани и очаквания относно потенциалното разпространение и приложение на тези технологии в практиката в България.

15.Рупска, Т. (2022). Приложение на счетоводните сметки в системата на управленското счетоводство, Счетоводството – наука, образование, практика: Сборник с научни статии. Издателски комплекс - УНСС, ISBN: 978-619-232-627-2, с. 162-168.

<https://www.ceeol.com/search/chapter-detail?id=1065121>

Целта на разработката е да се изследват възможностите за приложение на счетоводните сметки, откривани, водени и приключвани за целите на финансовото отчитане в системата на управленското счетоводство. По-конкретно се изследва възможността информацията, която се създава по силата на различни закони, стандарти

и други нормативни актове задължително за целите на финансовото счетоводство, посредством системата от счетоводни сметки, да бъде представена така, че да може да се използва за удовлетворяване на необходимостта от информация на управлението за приложението на различни управленски практики. От друга страна, при създаването на информация и анализи за целите на управлението, се прилага логическата структурата и съдържанието на някои счетоводни сметки, но приключени чрез използването на така нареченото в българската счетоводна теория „Салдо за уравнение“. В доклада се прави опит да се решат следните задачи:

1. Да се изследват възможностите вече създадената счетоводна информация за целите на финансовото отчитане да се използва чрез преработка за целите на управленското счетоводство.
2. Да се обоснове необходимостта от изучаване и прилагане на техниката за приключване на счетоводните сметки чрез салдо за уравнение, за да се познава произхода на тждествата, използвани при бюджетния процес в предприятието.

В резултат на поставената основна цел и задачите за постигането ѝ възникват авторските тези, които се доказват в доклада.

Първата тезата е, че създаваната счетоводна информация посредством системата от счетоводни сметки за целите на финансовото счетоводство може лесно да се преработи и да бъде използвана в системата на управленското счетоводство за удовлетворяване на информационните нужди на управлението .

Втората теза е, че е необходимо изучаването и прилагане на техниката за приключване на счетоводните сметки чрез салдо за уравнение, за да се познава произхода на тждествата, използвани при бюджетния процес в предприятието.

16. Рупска, Т. (2020). Управленското счетоводство – между отчетност, анализ, планиране и контрол. Приносите на счетоводството в икономическата наука : Сборник с доклади. Издателски комплекс – УНСС, ISBN: 978-619-232-278-6, стр. 256-265.

<https://www.cceol.com/search/chapter-detail?id=877024>

Необходимостта на управлението на предприятието от информация и анализи, характеризиращи различни аспекти на неговата дейност, и различна от тази, която се създава от финансовото счетоводство нараства. Става дума за информация и анализи осигурени от управленската счетоводна система, които се отнасят за вътрешни и външни за предприятието процеси. Те може вече да са настъпили, да се очаква да настъпят в бъдеще или да се осъществяват в момента.

Целта на разработката е да се изследва същността на управленското счетоводство като теория и практика и се доказва тезата, че то представлява една сложна система, която има важно място в управлението на предприятието по отношение на отчитането, анализа, планирането и контрола.

При написването на доклада е приложен историческият подход. Приложени са методите на наблюдението, сравнението, анализа и синтеза, индукцията и дедукцията.

17. Рупска, Т.& Йоловски, Д. (2021). Приложение на иновативни технологии при обучението по счетоводство в средното образование. Счетоводство и дигитализация: Сборник с научни доклади. Издателски комплекс – УНСС, Print-ISBN: 978-619-232-469-8, с. 65-73.

<https://www.ceeol.com/search/chapter-detail?id=1063294>

Докладът представя счетоводни понятия и компетентности, заложи в учебните програми за средното образование. Разгледани са иновативни дигитални технологии, които намират приложение при тяхното преподаване.

Настоящият доклад **има две основни задачи:**

- **Първо**, да систематизира понятията и компетентностите от счетоводната сфера, включени в учебните програми (УП) по ТП и предприемачество.
- **Второ**, да представи добри практики за съвременни технологии, приложими в обучението по счетоводство.

При систематизирането на счетоводните понятия и компетентности, преподавани в средното образование, и приложимите дигитални технологии в този процес са използвани няколко основни изследователски метода. Чрез кабинетно проучване, литературен преглед, мониторинг и наблюдение са осигурени първични и вторични дескриптивни данни. Те са качествени и са обработени чрез критичен анализ и синтез.

18. Рупска, Т., Кавалджиева, К. & Ганчев, П. (2021). Анализ и оценка на рентабилността на нематериалните активи. Счетоводство и дигитализация: Сборник с научни доклади. Издателски комплекс – УНСС, 2021, Print-ISBN: 978-619-232-469-8, стр. 195-203.

[CEEOL - Chapter Detail](#)

В съвременната обществено-икономическа обстановка нараства ролята на нематериалните активи, като ресурси на предприятието, заемащи все по-голям относителен дял от активите им. Това се отнася особено за предприятията в различни творчески, културни и технологични сектори на икономиката, където нематериалните

активи играят основна роля. В тази връзка нараства значението на анализа на рентабилността и оценката на дълготрайните нематериални активи (ДНА).

Целта на доклада е да се предложат показатели за рентабилност изчислени на база ДНА със съответната им детайлизация. **Основната хипотеза**, която се доказва в разработката е, че при анализ на рентабилността на нематериалните активи, за да се получи коректна информация е особено важно да се изведе справедливата стойност на конкретния нематериален актив и на тази база да се изчисли рентабилността. В тази връзка се **предлага при изчисляване на рентабилността да се определи справедливата (пазарна) стойност на ДНА с цел получаване на реална рентабилност.** **Разгледани и представени са два метода**, специфични за определяне на справедливата стойност на ДНА.

19. Рупска, Т. (2021). Електронни държавни изпити за специалност „Счетоводство“, ОКС бакалавър, редовна форма – опит от последните 5 години. Счетоводство и дигитализация: Сборник с научни доклади. Издателски комплекс – УНСС, Print-ISBN: 978-619-232-469-8, с.17- 21.

<https://www.cceol.com/search/chapter-detail?id=1214797>

С настоящия пленарен доклад се цели да се представи опита на катедра „Счетоводство и анализ“ във връзка със създаването на възможност, организирането и провеждането на електронни държавни изпити за студентите от специалност „Счетоводство“, ОКС бакалавър, редовна форма на обучение.

Електроните държавни изпити се провеждат в съответствие с масовото използване на компютърната техника в нашия живот. През последните пет години и катедра „Счетоводство и анализ“ използва успешно тази възможност, като се постигна равнопоставяне на отделните счетоводни дисциплини при провеждането на електронен държавен изпит, недопускането на грешки при проверката на работите на обучаемите. В доклада се представят отделните етапи свързани с организирането и провеждането на електронен държавен изпит за специалност „Счетоводство“, ОКС бакалавър, редовна форма на обучение. Очертани са и основните изводи от проведените до момента електронни държавни изпити за студентите от специалност „Счетоводство“, ОКС „Бакалавър“, редовна форма на обучение.

20. Рупска, Т. (2015). За същността и ползата от управленското счетоводство, "Счетоводство плюс", с. 10-12, София, ОРК „Мисъл“, бр.6/2015, ISSN 1311-0497 (print)

В статията се изследва и анализира управленското счетоводство като наука и практическа дейност. Разработката цели да популяризира приложението на

управленските счетоводни модели в практиката на предприятията. Очертани са ползите, които предприятието ще получи, ако в неговата практика се приложат управленски счетоводни модели. Акцентираща се върху възможността управленската счетоводна система да осигури информация и анализи за стратегическо и текущо управление на предприятието. Представени са възможностите за приложение на управленската счетоводна информация и анализи за решаване на проблеми свързани:

- с оцеляването на пазара на отделното предприятие или конкретно обособено производство в него;
- със себестойността на произвежданата продукция;
- с разходите и приходите в предприятието;
- други важни въпроси, имащи значение за ефективното управление на предприятието.

Публикувана глава от колективна монография Група Г. 10

1.Рупска, Т. (2017). Разходите за опазване и възстановяване на околната среда – същност и основни насоки за счетоводно отразяване, Министерство освіти і науки україни луцький національний технічний університет університет національного і світового господарства (софія, болгарія) федерация аудиторів, бухгалтерів і фінансистів апк україни волинська обласна громадська організація, удосконалення обліку, контролю і аналітичного забезпечення управління підприємством в умовах глобалізації економіки, Луцьк, Україна, с. 77-85, ISBN 978-617-672-175-8

Въпросите за опазването и възстановяването на околната среда имат общочовешко значение. Всички живи същества, в това число и хората, са зависими от околната среда. От нея зависи живота на земята и неговото качество не само в момента, но и за в бъдеще. Необходимостта от непрекъснато потребление поражда нуждата от организиране и функциониране на различни дейности свързани с осъществяване на производството на различни материални и нематериални блага. А производството и потреблението водят до замърсяване на околната среда в една или друга степен, като може да се засегнат един или всички компоненти на околната среда – въздух, почва, вода. Усилията на човечеството в момента са насочени към опазване и/или възстановяване на околната среда. Това в пълна сила важи и за отделните предприятия, които осъществяват производството на различни продукти и услуги. Тъй като мероприятията за опазване и

възстановяване на околната среда са свързани с извършването на различни разходи в предприятията трябва да се разработи модел за тяхното счетоводно третиране както за целите на представянето на информацията за предприятието във финансовите отчети на предприятието, така и за целите на управлението. Както е известно, разходите са основен обект на анализиране и счетоводно отразяване от страна на финансовото счетоводство, тъй като те са свързани с определянето на финансовия резултат. Така те влияят на определянето на дължимите данъци върху дохода и разработването на методически правилен модел за отчитането им от страна на финансовата счетоводна система е базисен за всяко предприятие. От друга страна разходите са основен обект на изследване от страна на управлението на предприятието, като целта е те да се оптимизират, така че предприятието да реализира максимална печалба, висока рентабилност и ефективност на дейността, която осъществява.

Целта на разработката е да се изследват разходите за опазване и възстановяване на околната среда като обект на счетоводно отразяване. За постигане на целта са решени следните задачи:

1. Определена е същността на разходите, направени във връзка с околната среда, извършвани от предприятията, извършващи стопанска дейност.

2. Направена е класификация на разходите за опазване и възстановяване на околната среда според различни класификационни признаци.

3. Очертани са основните насоки за счетоводно отразяване на разходите за опазване и възстановяване на околната среда от гледна точка на:

3.1 Финансовото счетоводство и официалното представяне на информацията за предприятието.

3.2 Управленското счетоводство и осигуряването на вътрешни информация и анализи за целите на управлението за осигуряването на просперитет на предприятието.

2. Рупска, Т. (2015). Проблеми при разпределението на непреките разходи и определяне на себестойността на селскостопанската продукция, Икономиката на България и Европейския съюз – съвременни предизвикателства и подходи за решения, ИК – УНСС, София, с. 330-333, ISBN 978-954-644-759-3

Определянето на себестойността на селскостопанската продукция е от значение както за финансовото счетоводство във връзка с годишното счетоводно приключване и установяване на финансовия резултат, така и за управлението на предприятието при контролирането на разходите и себестойността и постигане на по-висока ефективност от функционирането на предприятието. Макар, че съгласно приложимите счетоводни

стандарти селскостопанската продукция се оценява при първоначално признаване по справедлива цена намалена с очакваните разходи по продажбата ѝ, е важно и определянето на нейната себестойност, защото може да се формират разлики, които трябва да бъдат отразени счетоводно. Липсата на конкретна методика за това затруднява практикуващите счетоводители. При определянето на себестойността в аграрното предприятие възникват някои проблеми. По-конкретно се те са свързани с избора на най-подходяща база за разпределението им, свързани със сезонността, със това, че към края на отчетния период при някои селскостопански производства има само незавършена продукция без да има готова (при есенниците), с това, че в аграрните предприятия е необходимо извършването на редица дейности свързани с подготовката на почвата и прибирането на реколтата, които се организират като спомагателни и разходите за тях се отчитат като непреки (обща), тъй като не може или не е икономически изгодно да се отчитат като преки.

Целта на разработката е да се анализират проблемите, съпътстващи определянето на себестойността на селскостопанската продукция, които са специфични за аграрните предприятия и се предложат възможности за ограничаването им.

3. Рупска, Т. (2017). Ползата от приложенията на управленски счетоводни модели в практиката на предприятията, Колективна монография, Икономиката на България и ЕС – Наука и бизнес, София, ИК – УНСС, с.216-221, ISBN 978-954-644-774-0

Целта на разработката е да бъде обоснована ползата от приложението на управленски счетоводни модели в практиката на предприятия в Република България. Това е наложително, защото информацията и анализите, които се получават от прилагането им носи ползи за управлението му и води до подобряване на ефективността от дейността му. А това е наложително при работа в условията на глобализация и голяма конкуренция.

4. Рупска, Т. (2022). Теория на ограниченията – предизвикателство пред управленското счетоводство. В: Икономиката на България и Европейския съюз: финанси, счетоводство, финансов контрол . Университет за национално и световно стопанство (УНСС), ИК – УНСС, 2022, с.336-344, ISBN 978-619-232-591-6

<https://www.cceol.com/search/chapter-detail?id=1044297>

Теорията на ограниченията се прилага като съвременен метод на управление в предприятията. Автор на теорията е Елиаху Голтрад (Goldratt). За първи път идеите за

тази теория са представени през 1984 г. Теория на ограниченията използва свои, специфични показатели, които се прилагат от управлението за да се определи ефективността от дейността на предприятието. В англоезичната литература се говори за Throughput Accounting (ТА). Но трябва да е ясно, че става дума за управленско счетоводство в контекста на теория на ограниченията. Създаването на управленска счетоводна система в контекста на теория на ограниченията се организира за да се осигури необходимата информация за изчисляване на специфичните показатели, прилагани от нея.

Целта на разработката е да се представят основните положения на разработената през миналия век „Theory of Constraints” („Теория на ограниченията”) от Eliyahu M. Goldratt (Елиаху Голдрат) и предизвикателствата пред управленското счетоводство, които тя поставя. Трябва да се отбележи, че всъщност пълното заглавие на книгата, която е посветена на теорията на ограниченията е „What is this thing called THEORY OF CONSTRAINTS and how should it be implemented”?

Във връзка с това, в разработката **са решени следните задачи:**

1. Представени са някои от основните, специфични показатели използвани в „Теория на ограниченията” и са преведени на български език, съобразени с българската счетоводна терминология (показателите не са масово познати в нашата страна, и авторът на разработката ги представя на студентите в ОКС Магистър в отделна тема в учебната дисциплина „Спецкурс по управленско счетоводство”, от момента, от който е титуляр по нея, но с работни наименования.)

2. Очертани са предизвикателствата, които възникват при осигуряването на информация и анализи от управленското счетоводство и се предлагат възможности за преодоляването им.

За постигане на поставената цел се използват методите на сравнението, на анализ и синтез, на дедукция и индукция.

5. Рупска, Т. (2023). Предизвикателства на признаването на модул Р1 „Управленско счетоводство“ (Management Accounting) от СИМА квалификациите, глава седем от колективната монография „Предизвикателства на интегрираното развитие на знания и умения в съвременното образование по управленско счетоводство“, ИК – УНСС, София, 2023, с.189-214, ISBN 978-619-232-707

Целта на изследването е да се проучат възможностите за получаване на акредитация за модул Р1 „Управленско счетоводство” за специалностите от Финансово-

счетоводния факултет на УНСС. За да се изпълни тази цел, се изследват изискванията за признаване на конкретния модул и съществуващите учебни програми.

Решават се следните задачи, които са пряко обвързани с целта и произлизат от нея, а именно:

1. Проучва се и се анализира съществуващата рамка от изисквания на СИМА квалификациите и по-конкретно изискванията за признаване на модул Р1 „Управленско счетоводство“.

2. Изследват се съществуващите дисциплини, преподавани в учебните програми на Финансово-счетоводния факултет на УНСС, се откриват съответстващи дисциплини, които биха могли да отговорят на изискванията за признаване на модул Р1 „Управленско счетоводство“.

3. Установи се, че не съществува необходимост от въвеждане на допълнителни учебни дисциплини за постигане на съответствие с изискванията на СИМА.

Предмет на изследването е модул Р1 „Управленско счетоводство“ и съответстващите дисциплини, които биха могли да отговорят на изискванията на модула.

Обект на изследване са съдържанието, целите и методите за оценяване на учебните програми във Финансово-счетоводния факултет на УНСС, съдържанието, целите и методите за оценяване на учебната програма по модул Р1 „Управленско счетоводство“ на СИМА и критериите за акредитация на СИМА.

За да се изпълнят заложените цели и задачи, се използват основно методите на анализа и синтеза. Използват се и метода на сравнителния анализ, за да могат да се установят сходствата между програмата на СИМА и програмите по съответстващите дисциплини, преподавани и изучавани във Финансово-счетоводния факултет на УНСС.

6. Рупска, Т. (2023). Стратегическо управленско счетоводство, Възможности за приложение на съвременни управленски счетоводни модели, колективна монография, София, ИК – УНСС, с. 5-26, ISBN 978-619-232-753-8

С развитието на икономиката и пазарните отношения се развиват и подходите в управленското счетоводство. Това се налага от факта, че при съществуващата голяма конкуренция в глобален мащаб за оцеляването и просперитета на дадено предприятие е необходимо непрекъснато да се усъвършенстват методите за управление. Така, наред с развитието на методите за управление се развиват и усъвършенстват подходите в управленското счетоводство, тъй като то осигурява необходимата информация и анализи на управлението. През 80-те години на миналия век се заговори за стратегическото управленско счетоводство, като нов подход в управленското

счетоводство. То е насочено към осигуряване на информация и анализи в дългосрочен план, които се отнасят не само за предприятието, но и за неговите доставчици, клиенти, конкуренти.

В разработката е представено изследване направено във връзка със стратегическото управленско счетоводство, като съвременен подход в управленското счетоводство. Въпреки изминалото време и представените разработки по проблемите на стратегическото управленско счетоводство, към настоящия момент не съществува единна дефиниция на същността на стратегическото управленското счетоводство в научната литература. Даваните определения за него от различни изследователи в една или друга степен се отличават по между си.

Целта на разработката е да се изследва стратегическото управленско счетоводство като съвременен подход в управленското счетоводство и да се изведе дефиниция за същността му, както и да се предложат подходящи на български език термини, представящи някои от техниките му. При разработването на термините за техниките на стратегическото управленско счетоводство стремежът е те да бъдат съобразени със спецификата на българския език и едновременно с това и със спецификата на счетоводната терминология у нас.

За да се постигане целта **са решени следните задачи:**

1. Изследвани са и са анализирани публикации за стратегията и стратегическото управленско счетоводство в чуждестранната и нашата литература.
2. Очертани са границите между традиционното и стратегическото управленско счетоводство.
3. Изследвани са част от техниките на стратегическото управленско счетоводство, за които почти няма представени изследвания в нашата страна и категориите, в които те са систематизирани, като се направят конкретни предложения за подобряване на обхвата и състава на категориите.

За постигане на поставената в разработката цел се използват методите на индукция и дедукция, метод на сравнението, анализ и синтез и са изследвани литературни източници и нормативни актове публикувани към 20.12.2022.

7. Рупска, Т., “Съвременни управленско счетоводни аспекти на клиентите и доставчиците на предприятието“, Възможности за приложение на съвременни управленски счетоводни модели, колективна монография, София, 2023 г., ИК – УНСС, с. 27 – 38, ISBN 978-619-232-753-8,

Клиентите и доставчиците са външни за предприятието организации и лица. Те са от ключово значение за неговия просперитет. Това е така, защото именно клиентите са основния източник на приходи, а от там на печалба и входящи парични потоци. От своя страна, доставчиците осигуряват ресурсите за осъществяването на нормалния производствен процес, от тях зависи дали ще се създадат условия за производството на качествена продукция. Управлението на предприятието трябва да разполага с информация и анализи за клиентите и доставчиците в два аспекта – финансов и нефинансов, осигурени от управленската счетоводна система, за да може да се осигури просперитет на предприятието. Като част от нефинансовата информация за клиентите и доставчиците трябва да се осигури информацията за евентуалните рискове, които може да настъпят с тях като риска от ликвидна криза и риска да не се сключат търговски договори с предприятието. След създаването на информацията, клиентите и доставчиците се оценяват и класират. Стремешът е предприятието да работи с по-високо оценените клиенти и доставчици.

Основна цел на разработката е да се представят управленско-счетоводните аспекти на клиентите и доставчиците. За да се постигне тази цел са решени следните задачи:

1. Очертани са основните информационни потребности на управлението на предприятието за клиентите и доставчиците, за по-успешно управление.
2. Разработен е и предложен информационен модел с финансови и нефинансови критерии за оценка по отделно на клиентите и доставчиците.
3. Изследвани са възможностите за управление на риска от фалит на доставчици и клиенти.

Обект на изследване са клиентите и доставчиците, от гледна точка на управлението на предприятието, а предмет – създаваната за тях управленска счетоводна информация.

При провеждането на изследването е направен преглед на литературата, приложени са методите на сравнението, на анализ и синтез, на индукция и дедукция.

Публикуван университетски учебник или учебник, който се използва в училищната мрежа Група Е.20

1. **Теодора Рупска**, Николай Орешаров, Калина Кавалджиева, „Управленско счетоводство (Основен курс)“, ИК – УНСС, 2015 г. ISBN 978-954-644-783-8.

Забележка: Направено е резюме САМО на частите от учебника, на които е автор доц. д-р Теодора Рупска

Учебникът е написан в съответствие с учебната програма по дисциплината "Управленско счетоводство", изучавана от студентите от специалност "Финансов контрол" на Университета за национално и световно стопанство. Може да се ползва и от други студенти, изучаващи същата учебна дисциплина, както и от счетоводители в практиката. Учебното съдържание е представено в единадесет глави, всяка от които съдържа теоретична част, илюстрирана с множество решени практико приложни примери с цел по-лесно усвояване и осмисляне на теоретичните постановки. Към отделните глави има и нерешени задачи и казуси за работа по време на семинарни занятия или за самостоятелна работа. **Доц. д-р Теодора Рупска е разработила теоретичното съдържание на всички глави без единадесета глава, задача № 2 от втора глава, задача № 1 от седма глава, задачите след шеста и девета глава. Това прави 83% от съдържанието на учебника, съгласно разделителен протокол.**

Първа глава е със заглавие „Същност на управленското счетоводство като учебна дисциплина и практико приложна дейност“. В нея са представени различни определения за управленското счетоводство, направен е сравнителен анализ на различия между информацията, създавана от управленското счетоводство и тази, създавана от финансовото счетоводство. Очертани са особеностите на управленското счетоводство като учебна дисциплина. В края на главата е направено обобщение на съдържанието ѝ.

Втора глава е озаглавена „Разходите и приходите в управленското счетоводство – концепции и класификация“. В нея детайлно се представят различните концепции за разходите и приходите от гледна точка на управленското счетоводство и са представени съответстващите им класификации. В структурно отношение главата съдържа увод, две части и обобщение.

Трета глава е посветена на счетоводния анализ на динамиката на разходите (изменение на разходите по отношение на обема дейност). В нея са представени методите за изследване на анализа на разходите – анализ на данните от счетоводните сметки, метод на най-високата и най-ниската точка, метод на линеен регресионен анализ. Главата съдържа и увод, и обобщение.

Четвърта глава е озаглавена „Същност на калкулирането. Традиционни методи за калкулиране“. В нея е представено калкулирането като счетоводен метод и неговото значение за управлението. Анализирани са методите на калкулиране и е акцентирано върху така наречените традиционни методи на калкулиране – възникнали по-рано в

исторически аспект и прилагани масово в практиката. По-конкретно става дума за калкулирането по поръчки и калкулирането по технологични процеси. И в четвърта глава се съдържа увод и обобщение.

Пета глава е посветена на калкулирането на себестойността при наличието на брак в производството, на взаимосвързана продукция и при прилагането на АБС метод на калкулиране. В структурно отношение главата съдържа увод, три части и обобщение.

Шеста глава е озаглавена „Калкулиране в условията на стандартизация“. Тя представя изискванията, които трябва да се спазват при калкулирането в условията на стандартизация и практически пример за разпределение на непреките (общи) разходи в условията на стандартизация. Съдържа и както всяка глава от учебника – увод и обобщение.

Седма глава е със заглавие „Счетоводен анализ на зависимостта между разходите, обема и печалбата (анализ на критичната точка на дейността)“. В главата се съдържа увод, седем части, обобщение. Представени са същността на анализа на зависимостта "Разходи – Обем – Печалба" (Cost-Volume-Profit), графичния метод за определяне на критичната точка, анализа на зависимостта "Обем – Печалба", същността и приложението на показателя оперативен ливъридж, същността сигурността на фирмата и показателите за сигурност. Обърнато е вниманието на ограничения на анализа на зависимостта "Разходи – Обем – Печалба" и възможностите за използването му. Главата съдържа и увод, и обобщение.

Осма глава – „Счетоводно обосноваване на вземането на нерутинни (нечесто повтарящи се) решения за конкретни икономически ситуации“ представя няколко от най-разпространените нерутинни решения и счетоводния анализ за тях. Става дума за счетоводно обосноваване на решение за избор от вида собствено производство или покупка на даден компонент (продукт), необходим за дейността на предприятието, обосноваване на решение за закриване на звено (сегмент) и решение за приемането на допълнителна поръчка на специална цена, по-ниска от обичайната. Главата съдържа, увод, обобщение и задачи.

Девета глава е със заглавие „Счетоводно бюджетиране“. В главата са представени същността на бюджетирането, възможностите за приложение на бюджетирането като средство за контрол в предприятието и методика на съставяне на оперативен бюджет (система от оперативни бюджети) и бюджет за паричните потоци. В главата се съдържа увод, обобщение и задачи.

Десета глава – „Управленско счетоводство по центрове за отговорност“ представя същността на центрoвете за отговорност, видoве центрoве за отговорност, възможностите за организиране на центрoве за отговорност в предприятието. Главата има увод и обобщение.

Учебникът представя учебен материал по основни въпроси в областта на управленското счетоводство, които обучаемите трябва да усвоят, съгласно учебната програма по дисциплината. Материалът в него е представен на ясен и разбираем език, като е направена логическата връзка между финансовото и управленското счетоводство.

2. Стоян Стоянов, Снежана Башева, Даниела Фесчиян, Румяна Пожаревска, Бойка Брезоева, Диана Петрова, Николай Орешаров, Росица Иванова, Любомир Тодоров, Теодора Рупска, Катя Златарева, Мария Маркова, Лилия Камбурова, „**Финансова отчетност**“, ИК – УНСС, София, 2016 г., ISBN 978-954-644-815-6, **Теодора Рупска е автор на девета глава „Финансова отчетност в земеделието“.**

***Забележка:** Направено е резюме САМО на частите от учебника, на които е автор доц. д-р Теодора Рупска*

Учебникът е предназначен основно за студентите от ОКС „Магистър“, специалност „Счетоводство“, специализация „Финансова отчетност“. По своята същност той е свитък от лекции, които да подпомогнат студентите при усвояването на учебния материал. Може да се използва и от студенти обучавани в ОКС Магистър от специалност „Финансов мениджмънт“, „Счетоводство“, „Счетоводство и контрол“ и бакалаври от специалност „Счетоводство“.

Глава девета е със заглавие „Финансова отчетност в земеделието“. В нея детайлно и задълбочено са разгледани биологичните активи като обект на счетоводството. Представена е икономическата същност на биологичните активи, като е дефиниран обхвата на понятието „биологични активи“ и е изследван процеса биологична трансформация, който е характерен за всички биологични активи. С оглед на предназначението на учебника подробно и задълбочено са представени видовете биологични активи, стопанските явления и процеси характерни за тях и са предложени модели за счетоводното им отчитане, съобразени с приложимата нормативна база. Моделите на отчитане са илюстрирани с емпирични примери.

Като отделна част в девета глава на учебника е представена селскостопанската продукция. Въз основа на приложимата счетоводна база е направена подробна класификация за методически правилно създаване на счетоводни модели за отчитането ѝ. Акцентирано е върху първоначалното признаване и оценяване на селскостопанската

продукция. Подробно и детайлно е разгледана организацията на счетоводно отчитане на селскостопанската продукция.

На последно място в главата са представени изискванията за оповестяване на информация за биологичните активи.

3. Валентина Станева, Диана Петрова, Теодора Рупска, Росица Иванова, Борислав Боянов, „Счетоводство и анализ на финансовите отчети на предприятието“, ИК – УНСС, София, 2018 г., ISBN 978-619-012-060-6, **Теодора Рупска е автор на глава трета** „Счетоводно отчитане на биологичните активи на предприятието“ и **глава единадесета** „Годишно счетоводно приключване и годишен финансов отчет“.

Забележка: Направено е резюме САМО на частите от учебника, на които е автор доц. д-р Теодора Рупска

Учебникът е предназначен за студентите от УНСС – София и ВТУ „Тодор Каблешков“ – гр. София, които изучават учебните дисциплини „Счетоводство“, „Финансово счетоводство“, „Анализ на финансовия отчет“ и „Анализ на финансовите отчети на нефинансовите предприятия“. Може да се използва и от студенти в други висши училища, както и от всички, които проявяват интерес към проблематиката в областта на основите на счетоводството, финансовото счетоводство, обекти на счетоводно отчитане.

Трета глава е със заглавие „Счетоводно отчитане на биологичните активи на предприятието“. В нея, по подходящ начин са представени основни моменти от счетоводното отчитане на биологичните активи. Изяснена е в най-общ план същността на биологичните активи, критериите за първоначално признаване и оценяване. Обърнато е внимание на отчитането на придобиването на биологични активи, на тяхното намаление, на преоценката на дълготрайни биологични активи. С оглед на предназначението на учебника е представен въпросът за отчитането на биологичните активи в неселскостопанските предприятия. В главата са представени множество решени примери, които илюстрират представената теория.

Единадесета глава е озаглавена „Годишно счетоводно приключване и годишен финансов отчет“. В нея е изяснена същността на годишното счетоводно приключване и как се осъществява организацията му. Разгледани са отделните етапи на годишното счетоводно приключване. Обърнато е внимание на инвентаризацията на активите и пасивите, отчитането влиянието на валутните курсове, приключването на сметките за приходи и разходи, коригирането на открити грешки и отразяване на събития след датата на баланса. Представени са основните моменти на съставяне на предварителна оборотна

ведомост, отчет за приходи и разходи и попълване на годишна данъчна декларация и съставяне на окончателна оборотна ведомост.

ABSTRACT
OF THE SCIENTIFIC WORKS

of Assoc. Prof. Teodora Roupska, Ph. D., submitted for participation in the competition for an academic position of "professor," in the professional field 3.8 Economics, scientific specialty "Accounting, Control and Analysis of Economic Activity (Managerial Accounting)," that do not repeat those submitted for the acquisition of the academic degree "doctor" and the academic position "associate professor."

Habilitation Thesis - Monograph Group B. 3

- 1. Roupska, T.** (2023). Management Accounting System in the Context of Theory of Constraints, PUBLISHING COMPLEX – UNWE, Sofia, ISBN 978-619-232-724-8
Reviewers: Prof. Stoyan Stoyanov, Ph. D., Prof. Emilia Vaysilova, Ph. D.

With the development of productive forces in the 1980s, numerous changes occur in the external environment for the functioning of individual enterprises. Globalization and competition on a global scale are intensifying. And resources are limited. Companies within individual countries, European and American companies, and all of them compete with companies from Asia. The mass entry of Asian companies into markets causes the bankruptcies of many of the old participants.

It is in this environment that the "Theory of Constraints" emerges. Specifically, Eliyahu Goldratt created it in the 1980s.

Traditionally organized managerial accounting system cannot provide the information needed by managers who manage companies according to the concept of the theory of constraints, as applying the theory uses an approach based on the movement of cash flows. In addition, specific indicators different from those traditionally known to us are used to determine the efficiency of the company's activities. To successfully apply the theory of constraints by managers of the company and for managerial theory to become a successfully functioning managerial practice, a model of a managerial accounting system must be created. Only in this

way can the necessary information be provided for information support and calculation of indicators applied by the theory of constraints.

This is precisely the aim of the monograph – to develop and present a managerial accounting model in the context of the Theory of Constraints, applicable to enterprises in the Republic of Bulgaria.

The author's thesis is that it is possible to successfully develop, present, and apply a managerial accounting model in the context of the Theory of Constraints, largely based on the mandatory financial reporting information created when applying national accounting legislation.

To achieve the main goal, the following tasks have been solved:

Following a critical analysis of Eliyahu Goldratt's Theory of Constraints, a reasoned proposal is made that the main constraint in enterprises with diversified functional activities and large enterprises having segments in different geographical areas should be sought and identified separately in each separate responsibility center. This is necessary for the Theory of Constraints to be applied more successfully.

It is demonstrated that the systemic approach is applicable in organizing a managerial accounting system in the context of the Theory of Constraints.

The essence of specific analysis indicators applicable in the context of the theory is explored, and suitable terms for their designation in Bulgarian are proposed. These terms have euphonic sound and are in line with the contemporary development of the language, while also being consistent with existing Bulgarian accounting terminology.

A management accounting model has been developed to provide information for analysis indicators based on existing financial reporting in Bulgarian enterprises, considering the specificity of the indicators in the context of the Theory of Constraints. The model is primarily based on the information created through accounts mandatory for financial accounting purposes, adhering to the principle of accrual accounting. To apply the Theory of Constraints, the information is transformed to provide management information based on cash flow.

The object of study in the monograph is the Theory of Constraints as a modern management theory.

The subject of study is the possibility of creating a managerial accounting model in the context of the Theory of Constraints.

To achieve the set goal and solve the tasks arising from it, modern dialectics as a philosophy, the historical approach, the systemic approach, observation methods, deduction and

induction, analysis, and synthesis have been applied. The author has presented numerous empirical examples developed based on his observations and analysis of specific economic situations that have arisen in existing enterprises from various sectors of the economy to illustrate different aspects of the theoretical propositions of the Theory of Constraints.

In writing the monograph, various literary sources in English, Russian, and Bulgarian, published in different countries and continents up to October 1, 2022, have been researched. Some of the literary sources are in the form of printed publications, while others are in the form of internet resources, all of which are listed in the bibliography at the end of the monograph. All used sources are cited in the text of the monograph below the line.

Structurally, the monograph consists of 122 standard typewritten pages (102 printed pages) and is developed in two parts:

The first part is titled “The Essence of the Theory of Constraints as a Modern Concept for Enterprise Management.” It examines the economic-theoretical and logical essence of the Theory of Constraints.

The second part is titled “Management Accounting when Applying the Theory of Constraints.” It presents a management accounting model for providing information for analysis indicators in the context of the theory, based on existing financial reporting in Bulgarian enterprises.

In addition to these, the monograph includes an introduction, a conclusion, and a list of references.

Articles and reports published in scientific journals, referenced, and indexed in world-renowned databases with scientific information Group G. 6

Roupska, T. (2022). The costs of the production of bee products financial and management accounting treatment. *Ikonomika I upravljenje na selskoto stopanstvo / Bulgarian Journal of Agricultural Economics and Management*, 67(3), p. 34-42. ISSN 0205-3845 (Print) ISSN 2534-9872 (Online), The costs of production of bee products – financial and managerial accounting treatment.

<https://www.webofscience.com/wos/cabi/full-record/CABI:20220504097>

The production of bee products has been known since ancient times and continues to the present day. **The economic benefit** of this production, besides being direct for the specific agricultural producer, is also indirect, as it is known that the pollination by bees of various

agricultural crops increases their yields. However, like any other production, bee product production incurs costs that need to be accounted for.

The purpose of this article is to examine and present the accounting treatment of expenses in bee product production from both financial and managerial accounting perspectives, proposing theoretical models for categorizing and allocating expenses. The expenses incurred in production are analyzed both from financial accounting and managerial accounting perspectives because expenses affect the cost, sales revenue, profit, and efficiency.

The article proposes theoretical models for categorizing and allocating costs and presents profitability indicators applicable to bee products, providing opportunities for analyzing the efficiency of bee product production to achieve better economic results. The methods of observation, analysis, synthesis, comparison, historical approach, deduction, and induction have been used to achieve the stated goal in the article.

The article contains an abstract, keywords, introduction, two parts - "Financial Accounting Aspects of Expenses in Bee Product Production" and "Managerial Accounting Aspects of Expenses in Bee Product Production," conclusion, and bibliography.

Articles and reports published in non-refereed journals with scientific review or published in edited collective volumes Group G. 7

1. Roupska, T. (2014). Challenges in Teaching 'Managerial Accounting' to master's degree Students, paper presented at the conference "Issues in Accounting Education, Analysis, and Control", Varna, University of Varna, 12-13.09.2014, ISBN 978-954-21-0799-6. In the paper, the author systematizes and analyzes the challenges encountered in teaching the academic discipline " Management Accounting".

In the report, **the challenges encountered by the author** in teaching the academic discipline "Management Accounting - Basic Course" and "Special Course in Management Accounting for master's degree Students at UNSS and VTU | "Todor Kableshkov"" are systematized and analyzed. **The possibilities for overcoming these challenges are outlined**, including the author's proposals.

2. Roupska, T. (2016). Model of Accounting Treatment of Current (Short-Term) Biological Assets of Animal Origin, Journal "Assets", pp. 2-4, Sofia, Publisher "Dobi-Press", Issue 3/2016, ISSN – 1312 – 1677

The article **thoroughly explores current (short-term) biological assets of animal origin as objects of accounting reflection**. The theoretical and economic characteristics are examined in detail, and accounting models for reflecting economic phenomena and processes characteristic to them are developed and proposed. The developed accounting models comply with the applicable regulatory framework at the time of writing the article. These models can be successfully used in accounting practice.

3. Roupska, T. (2015). Analysis of the 'Cost-Volume-Profit' Relationship in a Multi-Product Production Structure, "Accounting Plus", pp. 11-12, Sofia, ORK "Misal", Issue 8/2015, ISSN 1311-0497 (print)

The analysis of the 'Cost-Volume-Profit' relationship is an abstract model easily applicable for operational planning purposes in the enterprise, specifically for determining the break-even point – the point at which production costs equal sales revenues of the produced product. However, in the article, **the break-even point is calculated comprehensively**, simultaneously determining it for several products. This approach is suitable for separate transport, agricultural, and tourism activities. **The development specifically examines the possibilities** of applying the 'Cost-Volume-Profit' relationship in a multi-product production structure, **focusing on the practical aspects of the analysis**.

4. Roupska, T. (2015). Practical Aspects of Valuing Certain Financial Assets and Liabilities after Initial Recognition at Amortized Cost, Journal "Assets", pp. 9-10, Sofia, Publisher "Dobi-Press", Issue 11/2015, ISSN – 1312 – 1677

Financial instruments, as objects of accounting reflection, are of interest because they are subject to specific rules. The article presents **practical aspects of valuing certain financial assets and liabilities** after initial recognition at amortized cost.

The practical possibilities for evaluating certain financial assets and liabilities after they have already been initially recognized at amortized cost, while complying with the provisions of the applicable accounting framework, are outlined in this article. **The results achieved in the article can be successfully utilized in the practice of enterprises**.

5. Roupska, T. (2016). An Empirical Investigation of Risk Disclosure in the Financial Statements of Real Estate Investment Trusts, 20th International Scientific Conference Crisis Situations Resolution in Specific Environment, Faculty of Security Engineering of University of Žilina, Žilina, May 25-26, 2016, ISBN 978-80-554-1213-9

The main goal of the paper is to examine and present **how real estate investment trusts disclose risks in their financial statements**. This issue is crucial for external information users who are interested in typical risks associated with real estate investment trusts

and how management plans to mitigate them. The author has studied the financial statements of real estate investment trusts listed on the Bulgarian Stock Exchange at the time of writing the paper, specifically analyzing 16 financial statements. Unfortunately, the conclusion drawn from the study is that disclosure is made formally, without reflecting the risks accompanying the activities of real estate investment trusts.

6. Roupska, T. (2022). The Role of Strategic Management Accounting in External Strategic Risk Management, Proceedings of the 25th Scientific Conference with International Participation, University of Žilina in Žilina, EDIS Publishing House UNIZA, 2022, pp. 499-503, ISBN 978-80-554-1872-8

Risks of various natures accompany human activities. Strategic risks can be defined as risks arising from the enterprise's strategy, some of which relate to the external environment. If the enterprise fails to manage strategic risks in the external environment, it may not achieve its strategic objectives, posing the greatest threat to the inability to achieve the strategy. In order for management to successfully control them, reliable information characterizing these risks and analyses representing their essence are needed. This information and analysis can be provided by strategic management accounting.

The aim of the paper is to explore the possibilities of creating information and analyses from strategic management accounting for managing strategic risks in the external environment. Presented are **two author hypotheses**.

The first is that there are possibilities to generate information and conduct analyses on the strategic risks of the external environment, which accompany the enterprise's activities through the application of strategic management accounting.

The second hypothesis is that management is primarily concerned with the negative impact of strategic risks on the external environment.

The object under study is the strategic risks of the external environment. During the research, a review of the literature was conducted, and methods of comparison, analysis, synthesis, induction, and deduction were applied.

7. Roupska, T. (2022). Management Accounting Aspects of Customers in the Enterprise, presented at the TIEM 2022 Seventh International Scientific Conference "TELECOMMUNICATIONS, INFORMATICS, ENERGY AND MANAGEMENT", ISSN 2535-096X (print) ISSN 2603-2880 (online), December 02-03, 2022, Sofia, Bulgaria, pp. 88-90.

The main aim of the paper is to investigate customers as external organizations and individuals for the enterprise and the necessity of information about them. They are crucial for

its prosperity as they are the main source of income and subsequently profits and incoming cash flows. Enterprise management needs information and analyses about customers in two aspects - financial and non-financial, provided by the management accounting system, to ensure the prosperity of its operations. After creating information about customers, it is analyzed and evaluated. The aim is for the enterprise to work with higher-rated customers.

8. Roupska, T. (2013). On the Need for the Application of Management Accounting Models in the Practice of Agricultural Enterprises, Journal "New Knowledge," Year II, Issue 1, January-March 2013, pp. 92-96, ISSN 1314-5703

The aim of the paper is to justify the need for the application of management accounting models in the practice of agricultural enterprises. Their application is hindered by the specifics of agricultural activities. In the development of the article, on one hand, literary sources in Bulgarian and English were studied, and on the other hand, the practices of several small and medium-sized agricultural enterprises were examined.

As a result of the presented study, the following conclusions can be drawn:

1. The information obtained from the application of management accounting models is more beneficial for managing agricultural enterprises compared to that obtained from the application of financial accounting.
2. The application of management accounting models is necessary for the practice of agricultural enterprises and ensuring their prosperity in the conditions of a market economy.
3. It is not possible to apply the known management accounting models in their pure form, as they are developed for industrial enterprises, and the specifics of agricultural activities require their adaptation specifically for them.

9. Roupska, T. (2017). Some Problems in Financial Reporting in Agricultural Enterprises under Standardization Conditions, Department of Accounting and Analysis 1920 – 2017, Collection of Scientific Articles, Publishing House of UNSS, Sofia, 2017, pp. 424-428, ISBN 978-619-232-021-8

The problems of financial reporting in the agricultural sector are not new. Due to the peculiarities of agricultural productions and activities, and the inapplicability of some of the general rules for financial reporting valid for other sectors, there are several problems, of theoretical and practical nature, awaiting their solution. In a literature review in the field of agricultural accounting in our country, issues related to accounting reporting in the field of agricultural enterprises have been discussed and written about since as far back as 1975. **The aim of the present study is to outline some of the main problems accompanying the**

application of the provisions of International Accounting Standard (IAS) 41 Agriculture in our country and to propose ways to limit them.

Some of the examined problems are purely theoretical and concern the theory of accounting science, while others have an applied character and lead to difficulties in applying certain provisions of IAS 41 Agriculture in the practice of agricultural enterprises.

10. Roupska, T. (2022). Possibilities of Organizing Responsibility Centers in a Road Transport Enterprises and Models for Information Provision, Journal of Mechanics, Transport, and Communications, ISSN 1312-3823 (print), ISSN 2367-6620 (online), Volume 20, Issue 2, 2022. Scientific Journal <http://www.mtc-aj.com> Article No. 2216, ErihPlus

[Journal information | ERIH PLUS | NSD \(hkdir.no\)](#)

The aim of the article is to present opportunities for organizing responsibility centers in a road transport enterprise and models providing information for Determining the effectiveness of the center to achieve optimal management success is the primary focus. To accomplish this goal, methods such as observation, comparison, analysis, synthesis, deduction, and induction are employed.

The article systematically outlines the possibilities for organizing responsibility centers within an automotive transport company and develops models for providing information to determine their operational effectiveness. It is structured into three parts.

The first part introduces the types of responsibility centers. The second part delves into exploring the opportunities for organizing responsibility centers for operational activities within the automotive transport company. Lastly, the third part presents models developed by the author for providing information to management concerning the responsibility centers in the automotive transport company, aimed at assessing their effectiveness.

11. Roupska, T. (2023). Basic Provisions in Calculating the Cost of Services, Journal of Mechanics, Transport, and Communications, ISSN 1312-3823 (print), ISSN 2367-6620 (online), Volume 21, Issue 1, 2023, Article No. 2338, Scientific Journal <http://www.mtc-aj.com>, ErihPlus,

[Journal information | ERIH PLUS | NSD \(hkdir.no\)](#)

The main goal of the presented article is to examine the specificity of calculating the cost of services.

The object of study is the calculation of the cost of services. To achieve the set goal, the methods of observation, analysis and synthesis, deduction, and induction are applied.

The article systematizes the key considerations in calculating the cost of services. It is developed in three parts. The first part provides an overview of published accounting literature

in the Bulgarian language dedicated to studying the calculation of the cost of services. The second part discusses the significance of calculation and cost. The third part examines the specific characteristics of services as objects of calculation. A model of a cost sheet for determining the cost of services is developed and proposed. When incorporating costs into the model, the weight of the relative share of each individual cost and whether it is direct or indirect are considered. The model contains information that enables management, control, and analysis of costs.

12. Rroupska, T. (2023). Unmanned Aerial Vehicles as an Object of Accounting, Mechanics, Transport, Communications Journal, ISSN 1312-3823 (print), ISSN 2367-6620 (online), Volume 21, Issue 2, 2023. Scientific Journal <http://www.mtc-aj.com> Article No. 2364, ErihPlus,

[Journal information | ERIH PLUS | NSD \(hkdir.no\)](#)

Unmanned Aerial Vehicles (UAVs) have emerged as a new object for accounting reflection due to advancements in technology. **This article aims to examine the characteristics of UAVs as accounting objects when used for non-military purposes (by non-military enterprises) and propose a model for their accounting that aligns with their specific features.** To achieve this goal, the following tasks are addressed:

1. Investigating the characteristics of UAVs as enterprise resources.
2. Developing and proposing two approaches for organizing synthetic and analytical accounting entries to generate necessary information about UAVs within the enterprise's accounting system.

The article is structured into two parts. The first part presents the essence of UAVs as enterprise resources, analyzing some of their key technical characteristics. The second part analyzes UAVs as accounting objects, demonstrating that they are durable tangible assets. Two approaches for organizing synthetic and analytical accounting for UAVs within the enterprise's accounting system are presented.

13. Rroupska, T. (2023). Costs in the Repair Unit of a Motor Transport Enterprise - Information Provision of Their Management, Mechanics, Transport, Communications Journal, ISSN 1312-3823 (print), ISSN 2367-6620 (online), Volume 21, Issue 2, 2023. Scientific Journal <http://www.mtc-aj.com> Article No. 2365, ErihPlus, Journal information |

[Journal information | ERIH PLUS | NSD \(hkdir.no\)](#)

Often in automotive transport companies, a repair department is organized and operates to repair their vehicles. From the perspective of financial accounting, the repair department is organized as an auxiliary activity. From the perspective of management accounting, it functions

as a cost center. The organization of separate responsibility centers is usually associated with the budget management of the enterprise. In connection with the activities carried out in the department, expenses are incurred and recorded within it. Additionally, expenses related to the organization and management of the entire automotive transport company are attributed to and recorded within the repair department. However, only the expenses incurred in the repair department are controllable by it. For these expenses to be successfully managed, analyzed, and controlled, appropriately structured information about them must be provided.

The purpose of the article is to examine the essence of the expenses incurred in the repair department and the possibilities for their management.

To achieve the main goal of the article, the author addresses the **following tasks**:

1. Clarifies the essence of the repair department organized in an automotive transport company.
2. Presents a systematic overview of the expenses related to the repair department and clarifies their nature.
3. Introduces a structured model for providing information for the management of expenses incurred in the repair department.

To achieve the goal stated in the article and address the tasks associated with it, methods of observation, comparison, analysis, synthesis, deduction, and induction have been utilized.

14. Roupka, T., & Yolovski, J. (2022). "Application of Innovative Technologies in Managerial Accounting Models in the Conditions of a Digitized Accounting System". Scientific Papers of UNWE, (1), 233-257

<https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=1036249>

Since the end of the 20th century, high technologies have been dynamically entering accounting practice. The process of digitizing accounting systems is intensive and comprehensive. However, the application of managerial accounting models necessitates a different approach to creating, processing, and analysing information compared to the one traditionally applied in financial accounting. The use of modern technologies in managerial accounting creates conditions for increasing efficiency and effectiveness in providing information to meet management needs. The main goal of the research is to establish the degree of application of these technologies and attitudes towards them in practice in Bulgaria, based on their advantages as outlined by the authors. Several methods have been sequentially applied for its implementation. Information provided through desk research has been analysed. It is presented in a summarized overview of some of the most current technologies that significantly influence the accounting system. Based on this, the benefits of these technologies have been

evaluated, and possibilities for their application have been projected. A survey has been conducted to provide empirical data regarding their usage in practice. Based on the data analysis, an assessment has been made of attitudes towards the contribution of these technologies to the application of managerial accounting models.

The main goal of this study is to explore the conditions for the application of modern technologies in the practice of managerial accounting in Bulgaria. **Three tasks** have been identified to achieve this.

Firstly, to characterize the essence and significance of these technologies for managerial accounting models.

The second task is related to designing opportunities for the application of these technologies in the conditions of a digitized accounting system.

Thirdly, through a survey, to measure and evaluate the extent of their usage in our country, as well as attitudes towards their contribution to models aimed at providing information for management. In this aspect, **the thesis of the research** is that in the accounting practice in Bulgaria, there are unused opportunities for improving the application of managerial accounting models through the application of innovative technologies. **Several basic research methods** have been used in examining the application of managerial accounting models in the conditions of digitization of the accounting system. Through desk research, literature review, and monitoring of current scientific developments, websites, and specialized professional communities in social networks, primary and secondary descriptive data on the essence of modern technologies that find application in providing information for management have been provided. This data is qualitative and has been processed through critical analysis and synthesis. Empirical data on the use of modern technologies in practice has been collected through a survey. The data has been processed, summarized, and analyzed. Based on this, an assessment has been made of the current state, and expectations regarding the potential dissemination and application of these technologies in practice in Bulgaria have been projected.

15. Rroupska, T. (2022). Applying the Financial Reporting Accounts in the Management Accounting System. Accounting - Science, Education, Practice: Collection of Scientific Articles. Publishing Complex - UNWE, ISBN: 978-619-232-627-2, pp. 162-168.

<https://www.cceol.com/search/chapter-detail?id=1065121>

The study aims to explore the possibilities for the application of ledger accounts, opened, maintained, and closed for financial reporting purposes, in the managerial accounting system. Specifically, it examines the possibility for information created under various laws, standards, and other regulatory acts mandatory for financial accounting purposes, through the

ledger accounts system, to be presented in a way that can be used to satisfy management's need for information for the implementation of various managerial practices. On the other hand, when creating information and analyses for management purposes, the logical structure and content of certain ledger accounts are applied but concluded using the so-called "Balance for Equation" technique in Bulgarian accounting theory. The report attempts to address the following tasks:

1. To investigate the possibilities for the already created accounting information for financial reporting purposes to be used through reprocessing for managerial accounting purposes.
2. To justify the need for studying and applying the technique of closing ledger accounts through balance for equation to understand the origin of identities used in the budgeting process in the enterprise.

As a result of the stated main goal and the tasks for its achievement, the author's theses arise, which are proven in the report.

The first thesis is that the accounting information created through the ledger accounts system for financial accounting purposes can easily be reprocessed and used in the managerial accounting system to meet management's information needs.

The second thesis is that it is necessary to study and apply the technique of closing ledger accounts through balance for equation to understand the origin of the identities used in the budgeting process in the enterprise.

16. Rroupska, T. (2020). Management Accounting - Between Accounting, Analysis, Planning, and Control. Contributions of Accounting to Economic Science: Collection of Reports. Publishing Complex - UNWE, ISBN: 978-619-232-278-6, pp. 256-265.

<https://www.ceeol.com/search/chapter-detail?id=877024>

The need for enterprise management for information and analyses characterizing various aspects of its activities, different from those created by financial accounting, is increasing. This concerns information and analyses provided by the managerial accounting system, relating to internal and external processes for the enterprise. These may already have occurred, be expected to occur in the future, or be currently ongoing.

The aim of the study is to explore the essence of managerial accounting as theory and practice and to prove the thesis that it represents a complex system that holds a significant place in enterprise management regarding reporting, analysis, planning, and control.

In writing the paper, a historical approach has been applied. Methods such as observation, comparison, analysis and synthesis, induction, and deduction have been employed.

17. Rroupska, T., & Yolovski, J. (2021). Application of Innovative Technologies in Accounting Education in Secondary Education. Accounting and Digitalization: Collection of Scientific Reports. Publishing Complex - UNWE, Print-ISBN: 978-619-232-469-8, pp. 65-73. <https://www.ceeol.com/search/chapter-detail?id=1063294>

The paper presents accounting concepts and competencies embedded in the secondary education curriculum. Innovative digital technologies applicable to their teaching have been explored.

The paper has **two main objectives**:

- **Firstly**, to systematize the concepts and competencies from the accounting sphere included in the curriculum for Accounting and Entrepreneurship.
- **Secondly**, to present best practices for contemporary technologies applicable in accounting education.

In systematizing the accounting concepts and competencies taught in secondary education, and the applicable digital technologies in this process, several basic research methods have been used. Through desk research, literature review, monitoring, and observation, primary and secondary descriptive data have been provided. These data are qualitative and have been processed through critical analysis and synthesis.

18. Rroupska, T., Kavaldzhieva, K., & Ganchev, P. (2021). Analysis and Evaluation of the Profitability of Intangible Assets. Accounting and Digitalization: Collection of Scientific Reports. Publishing Complex - UNWE, 2021, Print-ISBN: 978-619-232-469-8, pp. 195-203.

[CEEOL - Chapter Detail](#)

In the contemporary socio-economic environment, the role of intangible assets as resources of the enterprise is increasing, occupying a growing relative share of their assets. This is particularly true for enterprises in various creative, cultural, and technological sectors of the economy, where intangible assets play a major role. In this context, the importance of analysing the profitability and evaluation of long-term intangible assets (LTIA) is growing.

The aim of the paper is to propose indicators for profitability calculated based on LTIA with their respective detailing. The main hypothesis, which is proven in the development, is that in analysing the profitability of intangible assets, it is particularly important to determine the fair value of the specific intangible asset to obtain correct information, and based on this, to calculate profitability. **In this regard, it is suggested that in calculating profitability, the fair (market) value** of LTIA should be determined to obtain real profitability. **Two methods specific to determining the fair value** of LTIA are discussed and presented.

19. Roupska, T. (2021). Electronic State Exams for the "Accounting" Specialty, bachelor's degree, Regular Form – Experience from the Last 5 Years. Accounting and Digitalization: Collection of Scientific Reports. Publishing Complex - UNWE, 2021, Print-ISBN: 978-619-232-469-8, pp. 17-21.

<https://www.cceol.com/search/chapter-detail?id=1214797>

This plenary report aims to present the experience of the Department of "Accounting and Analysis" regarding the creation, organization, and conduct of electronic state exams for students majoring in "Accounting" a bachelor's degree, in the regular form of education.

Electronic state exams are conducted in line with the widespread use of computer technology in our lives. Over the past five years, the Department of "Accounting and Analysis" has successfully utilized this opportunity, achieving equal treatment of individual accounting disciplines during the electronic state exam, and ensuring the absence of errors in grading students' work. The report presents the individual stages associated with the organization and conduct of electronic state exams for the "Accounting" specialty, bachelor's degree, in the regular form of education. The main conclusions drawn from the electronic state exams conducted so far for students majoring in "Accounting" a bachelor's degree, in the regular form of education are outlined.

20. Roupska, T. (2015). The Essence and Benefits of Management Accounting, "Accounting Plus", pp. 10-12, Sofia, MISL, Issue 6/2015, ISSN 1311-0497 (print)

In the article, management accounting is examined and analyzed as both a science and a practical activity. The development aims to popularize the application of management accounting models in enterprise practice. The benefits that the enterprise will derive from the application of management accounting models in its practice are outlined. Emphasis is placed on the potential of the management accounting system to provide information and analysis for strategic and current management of the enterprise. The opportunities for the application of management accounting information and analysis to address issues related to:

- the survival of the enterprise's market or specific isolated production within it;
- the cost of the produced goods;
- the expenses and revenues in the enterprise;
- other important issues relevant to effective enterprise management.

Published Chapter from Collective Monograph Group G. 10

1. Roupska, T. (2017). Expenditures for Environmental Conservation and Restoration – Essence and Guidelines for Accounting Representation. Ministry of Education and Science of Ukraine, Lutsk National Technical University, University of National and World Economy (Sofia, Bulgaria), Federation of Auditors, Accountants, and Financiers of Agro-Industrial Complex of Ukraine, Volyn Regional Public Organization for Improving Accounting, Control, and Analytical Support for Enterprise Management in the Conditions of Economic Globalization, Lutsk, Ukraine, pp. 77-85, ISBN 978-617-672-175-8

Questions regarding the conservation and restoration of the environment hold universal significance. All living beings, including humans, depend on the environment. The quality of life on Earth depends not only on it currently but also in the future. The necessity for continuous consumption necessitates the organization and functioning of various activities related to the production of various material and immaterial goods. However, production and consumption lead to environmental pollution to some extent, affecting one or all components of the environment - air, soil, water. Humanity's efforts are currently directed towards the conservation and/or restoration of the environment. This applies fully to individual enterprises engaged in the production of various products and services. Since activities for environmental conservation and restoration involve incurring various expenses within enterprises, a model for their accounting treatment must be developed, both for presenting information about the enterprise in its financial statements and for management purposes. As is known, expenses are a primary object of analysis and accounting representation by financial accounting, as they are related to determining the financial result. Thus, they influence the determination of income taxes and developing a methodologically correct model for their accounting by the financial accounting system is fundamental for any enterprise. On the other hand, expenses are a primary object of study by enterprise management, with the aim of optimizing them so that the enterprise achieves maximum profit, high profitability, and operational efficiency.

The aim of this study is to examine the expenditures for environmental conservation and restoration as an object of accounting representation. To achieve this goal, the following tasks have been addressed:

1. The essence of expenses related to the environment made by enterprises engaged in economic activities has been defined.
2. Classification of expenses for environmental conservation and restoration according to various classification criteria has been carried out.

3. The main guidelines for accounting representation of expenses for environmental conservation and restoration from the perspective of:

3.1 Financial accounting and the official presentation of enterprise information.

3.2 Management accounting and providing internal information and analyses for management purposes to ensure the prosperity of the enterprise.

2. Rroupska, T. (2015). Challenges in Allocating Indirect Costs and Determining the Cost of Agricultural Production. In: The Economy of Bulgaria and the European Union - Modern Challenges and Approaches to Solutions, UNWE Publishing House, Sofia, pp. 330-333, ISBN 978-954-644-759-3.

Determining the cost of agricultural production is essential both for financial accounting in relation to year-end closing and determining financial results, and for enterprise management in controlling costs and achieving higher operational efficiency. Although according to applicable accounting standards, agricultural production is initially recognized at fair value less expected sales costs, determining its cost is important because differences may arise that need to be accounted for. The lack of a specific methodology for this complicates the work of practicing accountants. Several problems arise in determining the cost of agricultural enterprises. Specifically, they are related to choosing the most suitable basis for allocation, seasonal variations, the fact that at the end of the reporting period, some agricultural productions only have unfinished products without finished ones (for autumn crops), and the need for various activities related to soil preparation and harvest collection in agricultural enterprises, which are organized as auxiliary and their costs are recorded as indirect (common) as it may not be economically viable to record them as direct.

This study aims to analyze the problems accompanying the determination of the cost of agricultural production, which are specific to agricultural enterprises, **and to propose ways to mitigate them.**

3.Rroupska, T. (2017). The Benefits of Implementing Managerial Accounting Models in Enterprise Practice, Collective Monograph, The Economy of Bulgaria and the EU - Science and Business, Sofia, UNWE Publishing House, pp. 216-221, ISBN 978-954-644-774-0.

This study aims to justify the benefits of implementing managerial accounting models in the practice of enterprises in the Republic of Bulgaria. This is imperative because the information and analyses obtained from their application bring benefits to its management and lead to improving the efficiency of its operations. This is particularly necessary when working in conditions of globalization and intense competition.

4. Rupska, T. (2022). Theory of Constraints - a Challenge to Management Accounting. In: The Economy of Bulgaria and the European Union: Finance, Accounting, Financial Control. University of National and World Economy (UNWE), UNWE Publishing House, 2022, pp. 336-344, ISBN 978-619-232-591-6.

<https://www.ceeol.com/search/chapter-detail?id=1044297>

The Theory of Constraints is applied as a modern management method in enterprises. The theory was pioneered by Eliyahu Goldratt and first introduced in 1984. Throughput Accounting (TA) is the term often used in English literature, but it's important to note that this refers to managerial accounting within the context of the Theory of Constraints. The establishment of a managerial accounting system within the Theory of Constraints framework is organized to provide the necessary information for calculating the specific indicators it applies.

This study aims to present the main principles of the Theory of Constraints developed by Eliyahu M. Goldratt and the challenges it poses to managerial accounting. It should be noted that the full title of the book dedicated to the Theory of Constraints is "What is this thing called THEORY OF CONSTRAINTS and how should it be implemented?"

In this regard, **the following tasks are addressed in the study:**

1. Presentation of some of the main specific indicators used in the Theory of Constraints, translated into Bulgarian and adapted to Bulgarian accounting terminology. These indicators are not widely known in our country, and the author presents them to students in a separate topic within the course "Special Course in Managerial Accounting" since becoming a titular lecturer in the field.
2. Outline the challenges that arise in providing information and analyses from managerial accounting and propose solutions to overcome them.

To achieve the set goal, methods of comparison, analysis, synthesis, deduction, and induction are used.

5. Rouska, T. (2023). Challenges of Recognizing Module P1 'Management Accounting' from CIMA Qualifications. In: Collective Monograph "Challenges of Integrated Development of Knowledge and Skills in Modern Management Accounting Education." UNWE Publishing House, Sofia, 2023, pp. 189-214, ISBN 978-619-232-707.

The study aims to investigate the possibilities for accreditation of Module P1 "Management Accounting" for specialties within the Faculty of Finance and Accounting at UNWE. To achieve this goal, the requirements for recognizing the specific module and existing educational programs are examined.

The following tasks, directly related to the goal and derived from it, are addressed:

1. Investigating and analysing the existing framework of requirements of CIMA qualifications, specifically the requirements for recognizing Module P1 "Management Accounting."
2. Examining the existing disciplines taught in the educational programs of the Faculty of Finance and Accountancy at UNWE to identify corresponding disciplines that could meet the requirements for recognizing Module P1 "Management Accounting."
3. Establishing that there is no need to introduce additional educational disciplines to comply with CIMA requirements.

The subject of the study is Module P1 "Management Accounting" and the corresponding disciplines that could meet the module's requirements. **The object of the study** includes the content, objectives, and assessment methods of educational programs at the Faculty of Finance and Accounting at UNWE, the content, objectives, and assessment methods of the educational program for Module P1 "Management Accounting" at CIMA, and the accreditation criteria of CIMA.

To fulfil the set goals and tasks, primarily methods of analysis and synthesis are used. The method of comparative analysis is also employed to identify similarities between the CIMA program and the programs of corresponding disciplines taught and studied at the Faculty of Finance and Accountancy at UNWE.

6. Rroupska, T. (2023). Strategic Management Accounting: Opportunities for Applying Contemporary Management Accounting Models. In: Collective Monograph "Challenges of Integrated Development of Knowledge and Skills in Modern Management Accounting Education." UNWE Publishing House, Sofia, 2023, pp. 5-26, ISBN 978-619-232-753-8.

With the development of the economy and market relations, approaches in management accounting are evolving. This is necessitated by the fact that in the existing intense global competition, continuous improvement of management methods is essential for the survival and prosperity of a given enterprise. Alongside the development of management methods, approaches in management accounting are also evolving and improving, as it provides the necessary information and analyses for management. In the 1980s, the concept of strategic management accounting emerged as a new approach in management accounting. It is aimed at providing information and analyses in the long term, which relate not only to the enterprise itself but also to its suppliers, customers, and competitors.

The study presented in this work focuses on strategic management accounting as a contemporary approach in management accounting. Despite the time that has passed, and the

developments presented on the issues of strategic management accounting, there is still no unified definition of the essence of strategic management accounting in the scientific literature. The definitions given for it by various researchers differ to some extent.

The aim of the study is to explore strategic management accounting as a contemporary approach in management accounting and to derive a definition of its essence, as well as to propose suitable terms in Bulgarian representing some of its techniques. In developing the terms for the techniques of strategic management accounting, the aim is for them to be in line with the specificity of the Bulgarian language and, at the same time, with the specificity of accounting terminology in our country.

To achieve the goal set forth in the study, **the following tasks are addressed:**

1. Publications on strategy and strategic management accounting in foreign and domestic literature are investigated and analysed.

2. The boundaries between traditional and strategic management accounting are outlined.

3. Some of the techniques of strategic management accounting, for which there are almost no studies presented in our country and the categories in which they are systematized, are examined, with specific proposals made to improve the scope and composition of the categories.

To achieve the goal outlined in the study, the methods of induction and deduction, comparison, analysis, and synthesis are used, and literary sources and regulatory acts published by December 20, 2022, are examined.

7. **Roupska, T.** (2023). "Contemporary Management Accounting Aspects of Customers and Suppliers." In: Collective Monograph "Opportunities for Applying Contemporary Management Accounting Models." UNWE Publishing House, Sofia, 2023, pp. 27–38, ISBN 978-619-232-753-8.

Customers and suppliers are external organizations and individuals for the enterprise. They are crucial for its prosperity because customers are the primary source of revenue, and hence, profit and cash inflows originate from them. On the other hand, suppliers provide the resources for carrying out the normal production process, and the creation of conditions to produce quality products depends on them. Enterprise management must have information and analyses about customers and suppliers in two aspects – financial and non-financial, provided by the management accounting system, to ensure the prosperity of the enterprise. As part of the non-financial information about customers and suppliers, information about potential risks should be provided, such as the risk of a liquidity crisis and the risk of not concluding trade

contracts with the enterprise. After the information is created, customers and suppliers are assessed and classified. The aim is for the enterprise to work with the more highly valued customers and suppliers.

The main goal of the study is to present the management accounting aspects of customers and suppliers. To achieve this goal, the following tasks are addressed:

1. The main information needs of enterprise management for customers and suppliers are outlined for more successful management.
2. An information model with financial and non-financial criteria for separate assessment of customers and suppliers has been developed and proposed.
3. Opportunities for managing the risk of supplier and customer bankruptcy are explored.

The object of the study is customers and suppliers from the perspective of enterprise management, and the subject is the management accounting information created for them. In conducting the study, a review of the literature was conducted, and methods of comparison, analysis and synthesis, induction, and deduction were applied.

A published university textbook or textbook used in the school network Group E.20

1. Teodora Roupska, Nikolay Oresharov, Kalina Kavaldzhieva, "Management Accounting (Basic Course)", Publishing House - UNWE, 2015, ISBN 978-954-644-783-8.

Note: A summary has been made ONLY of the parts of the textbook authored by Assoc. Prof. Teodora Roupska.

The textbook is written in accordance with the curriculum for the discipline "Management Accounting", studied by students specializing in "Financial Control" at the University of National and World Economy. It can also be used by other students studying the same academic discipline, as well as by accountants in practice. The educational content is presented in eleven chapters, each containing a theoretical part illustrated with numerous solved practical examples to facilitate the understanding and interpretation of the theoretical concepts. Each chapter includes unsolved problems and case studies for use during seminars or for self-study. **Assoc. Prof. Teodora Roupska, Ph. D., has developed** the theoretical content of all chapters except Chapter Eleven, Task No. 2 from Chapter Two, Task No. 1 from Chapter Seven, and the tasks following Chapter Six and Chapter Nine. **This accounts for 83% of the content** of the textbook, according to the division protocol.

The first chapter is titled "The Essence of Management Accounting as an Academic Discipline and Applied Practice". It presents various definitions of management accounting and conducts a comparative analysis of the differences between the information created by management accounting and that created by financial accounting. The chapter outlines the characteristics of management accounting as an academic discipline. A summary of its contents is provided at the end of the chapter.

The second chapter is titled "Expenses and Revenues in Management Accounting - Concepts and Classification". It extensively presents various concepts of expenses and revenues from the perspective of management accounting and provides their corresponding classifications. Structurally, the chapter contains an introduction, two parts, and a conclusion.

The third chapter is dedicated to the accounting analysis of the dynamics of expenses (changes in expenses in relation to the volume of activity). It presents methods for conducting expense analysis, such as analysis of data from accounting records, high-low method, and linear regression analysis. The chapter includes an introduction and a conclusion.

The fourth chapter is titled "The Essence of Costing. Traditional Costing Methods". It introduces costing as an accounting method and its significance for management. It analyses costing methods, focusing on so-called traditional costing methods that emerged earlier in historical terms and were widely used in practice. Specifically, it discusses job costing and process costing. Like every chapter in the textbook, Chapter Four contains an introduction and a conclusion.

The fifth chapter focuses on costing in the presence of defects in production, interrelated products, and the application of the Activity-Based Costing (ABC) method of costing. Structurally, the chapter includes an introduction, three parts, and a conclusion.

The sixth chapter is titled "Costing under Standardization Conditions". It presents the requirements to be followed when costing under standardization conditions and provides a practical example of allocating indirect (overhead) costs under standardization conditions. It also includes an introduction and a conclusion, like every chapter in the textbook.

The seventh chapter is titled "Accounting Analysis of the Relationship between Costs, Volume, and Profit (Break-Even Analysis)". The chapter contains an introduction, seven parts, and a conclusion. The essence of the analysis of the "Cost-Volume-Profit" relationship is presented, along with the graphical method for determining the break-even point, analysis of the "Volume-Profit" relationship, the essence and application of the operating leverage indicator, the concept of the firm's safety and safety indicators. Attention is drawn to the

limitations of the Cost-Volume-Profit analysis and its potential applications. The chapter includes an introduction and a conclusion.

Chapter Eight – "Accounting Justification for Making Non-Routine (Infrequent) Decisions for Specific Economic Situations" presents several of the most common non-routine decisions and the accounting analysis for them. It covers the accounting justification for decisions such as choosing between in-house production or purchasing a specific component (product) needed for the company's operations, justifying a decision to close a segment, and deciding whether to accept an additional order at a special price lower than usual. The chapter includes an introduction, a conclusion, and tasks.

The ninth chapter is titled "Accounting Budgeting". It presents the essence of budgeting, the application possibilities of budgeting as a control tool in the company, and the methodology for preparing an operating budget (system of operating budgets) and a cash flow budget. The chapter includes an introduction, a conclusion, and tasks.

Chapter Ten – "Management Accounting by Responsibility Centers" introduces the essence of responsibility centers, the types of responsibility centers, and the possibilities for organizing responsibility centers in the company. The chapter includes an introduction and a conclusion.

The textbook presents educational material on fundamental issues in the field of management accounting that students should master according to the curriculum for the discipline. The material is presented in a clear and understandable language, establishing a logical connection between financial and management accounting.

2. Stoyan Stoyanov, Snezhana Basheva, Daniela Feschiyan, Romyana Pozharevska, Boyka Brezoeva, Diana Petrova, Nikolay Oresharov, Rositsa Ivanova, Lyubomir Todorov, **Teodora Rroupska**, Katya Zlatareva, Maria Markova, Liliya Kamburova. "Financial Reporting," Publishing House - UNSS, Sofia, 2016, ISBN 978-954-644-815-6. Teodora Rroupska is the author of Chapter Nine, "Financial Reporting in Agriculture."

Note: A summary is provided ONLY for the parts of the textbook authored by Assoc. Prof. Teodora Rroupska, Ph.D.

The textbook is primarily intended for students in the master's degree program, specializing in Accounting and Financial Reporting. Essentially, it serves as a compilation of lectures designed to assist students in mastering the course material. It can also be used by students in the master's programs specializing in Financial Management, Accounting, Accounting and Control, as well as by undergraduate students majoring in accounting.

Chapter nine is titled "Financial Reporting in Agriculture". It provides a detailed examination of biological assets as the subject of accounting. The economic essence of biological assets is presented, defining the scope of the concept of "biological assets" and examining the process of biological transformation characteristic of all biological assets. Considering the textbook's purpose, various types of biological assets are extensively discussed, along with the economic phenomena and processes typical for them. Accounting models for their reporting, in compliance with applicable regulatory frameworks, are proposed, and these models are illustrated with empirical examples.

As a separate section within the ninth chapter, agricultural produce is presented. Based on the applicable accounting framework, a detailed classification is provided for the methodically correct creation of accounting models for reporting agricultural produce. Emphasis is placed on the initial recognition and valuation of agricultural produce. The organization of accounting for agricultural produce is thoroughly examined.

Lastly, the chapter outlines the disclosure requirements for information related to biological assets.

3. Valentina Staneva, Diana Petrova, **Teodora Rroupska**, Rositsa Ivanova, Borislav Boyanov, "Accounting and Financial Statement Analysis of the Enterprise," Publishing House - UNSS, Sofia, 2018, ISBN 978-619-012-060-6. **Teodora Rroupska is the author of Chapter Three**, "Accounting for Biological Assets of the Enterprise," **and Chapter Eleven**, "Year-End Accounting Closure and Annual Financial Statement."

Note: A summary is provided ONLY for the parts of the textbook authored by Assoc. Prof. Teodora Rroupska, Ph.D.

The textbook is intended for students of UNWE - Sofia and TU "Todor Kableshkov" - Sofia, who are studying disciplines such as "Accounting," "Financial Accounting," "Financial Statement Analysis," and "Analysis of Financial Statements of Non-Financial Enterprises." It can also be used by students in other higher education institutions, as well as by anyone interested in the fundamentals of accounting, financial accounting, and objects of accounting reporting.

Chapter Three is titled "Accounting for Biological Assets of the Enterprise." It presents key aspects of accounting for biological assets in an appropriate manner. The essence of biological assets, criteria for initial recognition and valuation are clarified. Attention is paid to the recognition of acquisition of biological assets, their reduction, and the revaluation of long-term biological assets. The chapter also addresses the issue of accounting for biological assets

in non-agricultural enterprises. Numerous solved examples illustrating the presented theory are provided.

Chapter Eleven is titled "Year-End Accounting Closure and Annual Financial Statement." It explains the essence of year-end accounting closure and how it is organized. The individual stages of year-end accounting closure are discussed. Attention is paid to the inventory of assets and liabilities, accounting for the impact of exchange rates, closing income and expense accounts, correcting errors, and reflecting events after the balance sheet date. The main points of preparing a preliminary trial balance, income statement, and completion of the annual tax return and final trial balance are presented.